

10 במאי 2018
כ"ה אייר תשע"ח

הנדון: נייר עמדה בנושא יישום ובקרה אחר התכנית הממשלתית לקידום שילוב יוצאי אתיופיה בעקבות דו"ח מבקר המדינה 63'; דיון לכבוד יום לקידום השוויון ליוצאי אתיופיה בנושא יישום התכניות הממשלתיות לשילוב יוצאי אתיופיה ומיגור אפליה וגזענות במרחב הציבורי

1. מבוא:

- א. בעקבות כישלונה של "תכנית החומש", כפי שניתן להעמיק בדו"ח מבקר המדינה 63', התכנית הממשלתית לשילוב יוצאי אתיופיה בחברה הישראלית - החלטה מס' 324 (אתפ/3) - התחילה לקבל תוקף ב-31.07.2015. בחלק מהמשרדים הממשלתיים לארבע שנות פעילות. למרות שעברו כמעט שלוש שנים, החלטת הממשלה רחוקה מיישום ההנחיות והישג יעדיה, ואינה פועלת בהתאם לאבני היסוד שנקבעו.
- ב. בעקבות הדו"ח שהעלה את חוסר התכלול של משרד הקליטה, ובהמשך לפעילות של המגזר השלישי ומחאת יוצאי אתיופיה במאי 2015, הובן כי ישנו צורך להעברת האחריות לטיפול במי שאינם עולים ממשרד העלייה והקליטה למשרדי הממשלה הרלוונטיים. תקציבי התכנית הועברו לתכלול במטה היישום של התכנית הממשלתית במשרד ראש הממשלה, והאחריות על מתן שירות ליוצאי אתיופיה עבר ממשרד העלייה והקליטה לבסיס התקציבי של המשרדים הרלוונטיים.
- ג. כיום, למרות תכניות העבודה אשר גובשו במשרדי הממשלה, לצד תקנים אשר תוקצבו למטרת הישג היעדים, הפערים עדיין ניכרים בכלל תחומי החברה. כמו כן, אנו עדיין עדים לתכניות אשר מופעלות הן במשרדים הממשלתיים והן ברשויות המקומיות בניגוד להנחיות אבני היסוד.

2. התכנית הממשלתית לשילוב יוצאי אתיופיה:

- א. ב-10.02.2008, אומצה החלטת ממשלה מס' 3116: תכנית החומש לשיפור קליטת בני העדה האתיופית. למרות מיליוני שקלים שהועברו לטובת התכנית הממשלתית, היא נכשלה במטרתה כפי שניתן להעמיק בדו"ח מבקר המדינה 63'. בעקבות המסקנות בדו"ח הנ"ל, הוחלט על הצורך בגיבוש מדיניות חדשה בנושא שילובם המיטבי של אזרחים ישראלים ממוצא אתיופי בחברה הישראלית.
- ב. בעקבות כך, ב-2014 התקבלה החלטת ממשלה מס' 1300, שבה גובשו אבני היסוד הבאים: **הדרך לשילוב מיטבי, רב גונית בקרב יוצאי אתיופיה, חיזוק התא המשפחתי, סגירת פערים, מצוינות ומנהיגות, החברה הישראלית ומנגנון היישום.** בעקבות העתירה של אגודת יהודי אתיופיה, ומחאת יוצאי אתיופיה ב-2015 הוחלט על ידי וועדת השרים בראשות ראש הממשלה, כי התכנית תתוכלל במשרד ראש הממשלה ולא במשרד העלייה והקליטה, מתוך הבנה כי בכדי להשיג את היעד לשילוב מיטבי, נדרש שינוי תודעתי כי לא מדובר אך ורק בעולים חדשים. האחריות לשילוב מיטבי בכל תחומי החברה מוטלת על המשרדים הרלוונטיים ועל הרשויות. לשם כך, התקבלה החלטת ממשלה מס' 324 (אתפ/3), ב-31.07.2015.
- ג. כיום, לאחר כמעט שלוש שנים של תקצוב התכנית, מרבית הרשויות עדיין נמצאות בשלב המיפוי הראשוני אשר ממצאיו אינם שקופים לציבור. במקרים רבים, תקציבים מוזרמים, אך עקרונות התכנית אינם מיושמים

בשטח. למרות ההנחיות כי לא יופעלו תכניות מבדלות וכי תכניות אלו אינן מאפשרות שילוב מיטבי בחברה הישראלית, עדיין ניתן לראות תכניות מסוג זה, אשר מובהק בתחומי הרווחה, השירותים החברתיים והחינוך. **ד.** ישנן תכניות רבות ברחבי הארץ המיועדות אך ורק לישראלים ממוצא אתיופי – הן לעולים חדשים והן לישראלים שנולדו בארץ או עלו לפני עשרות שנים. זאת למרות שעל פי החלטת הממשלה, "יוצא אתיופיה שאינו עולה" מוגדר כ-"יוצא אתיופיה יליד הארץ או מי שנמצא בארץ יותר מ-15 שנה מיום עלייתו."

3. קשיים ביישום התכנית הממשלתית לשילוב יוצאי אתיופיה:

- א. התכנית הממשלתית אמורה להביא לשילוב מיטבי של יוצאי אתיופיה בחברה, אך אנו רואים מקרים רבים בהם הרשויות אינן מיישמות את עיקרון זה, ומקבעים את הבידול במרחב המוניציפלי.
- ב. רשויות רבות מפעילות תכניות רבות בתחומים רבים לתושבי הרשות. אך במקביל, מופעלות תכניות ייעודיות למען תושבים ממוצא אתיופי, או לחילופין תכניות הדורשות מכסה מסוימת של תושבים ממוצא אתיופי בכדי לפעול. מצב זה גורם לכך שתושבים ממוצא אתיופי מוסללים לתכניות מבדלות בתחומי החינוך, הרווחה והשירותים החברתיים, בתכניות אשר לאורך השנים לא השיגו את מטרותיהם, ולא סגרו את הפערים שלשם הן נבנו. כתוצאה מכך, תושבים ממוצא אתיופי אינם משולבים בתכניות המיועדות לכלל תושבי הרשויות; **מצב זה גורם לכך שתכניות רבות מופעלות על פי מוצא ולא על פי צורך, אשר משקף אפליה ממוסדת בניגוד להחלטת הממשלה.** תושבים ממוצא אתיופי מועברים לטיפול ביחידות נפרדות, אשר גורם למצב שתושבים משולבים בתכניות על פי מוצא ולא על פי צורך.

4. מסקנות:

- א. החלטת ממשלה מס' 324 התקבלה מאחר ו-"תכנית החומש", נכשלה ודרשה שינוי מדיניות שורשי בנושא שילובם של ישראלים ממוצא אתיופי בחברה הישראלית. לאחר כמעט שלוש שנים של הפעלת התכנית, הפערים עדיין ניכרים, ועקרונות אבני היסוד אינם מיושמים במשרדי הממשלה וברשויות המקומיות. **נושא זה דורש התייחסות דחופה, בכדי למנוע תכנית ממשלתית נוספת אשר מתקצבת במיליוני שקלים ומסתיימת בכישלון.**
- ב. **יש לבחון את אופן ומידת ניצול התקציבים ברשויות ואופן השימוש בהם;** אין זה ייתכן שתקציבים מופנים לשילוב מיטבי של ישראלים ממוצא אתיופי בחברה, אך התקציבים מופנים לאותם מסגרות שפעלו לפני החלטת הממשלה.
- ג. **יש לבחון את תכניות העבודה של המתכללים ברשויות המקומיות, ואת האופן שבו בתכנונם ליישם את אבני היסוד של החלטת הממשלה בשנה וזמן אשר נותר להפעלת התכנית הממשלתית.**